

HEPREAN KONSONANTTIÄÄNTEET

KLASSINEN ÄÄNTÄMINEN

Johanan Ben-Israel 5769 — יוחנן בן-ישראל ה'תשס"ט

Vuorilinnan Opintokeskus – <http://www.metzudah.com>

Copyright © Johanan Ben-Israel 2008

Päivitetty 16.11.2008

Merkki ja sen nimi hepreaksi	Vastaa	Lausutaan
א אֵלֶף – <i>âlef</i>	ʾ	<i>katkoäänne: heikko henkonen käytännössä vokaalilla alkavan tavun alussa, katkos kahden vokaalin välissä sanan keskellä (ʾôṭ gērōnî)</i>
א	-	<i>pidentää a-, e-, ė- ja o-vokaaleja tavun lopussa (ʾimmâ qērîʾâ)</i>
א	ʾ	<i>piste ei vaikuta lausumiseen (dageš ornant), erittäin harvinainen (vain neljä kertaa)</i>
ב בַּיִת – <i>bêt</i>	<i>b</i>	<i>b sanan alussa ja konsonantin jälkeen (dāgêš qál)</i>
ב	<i>bb</i>	<i>bb-geminaatta vokaalin jälkeen (dāgêš ḥāzâq)</i>
ב בַּיִת – <i>vêt</i>	<i>v</i>	<i>v (bh-spirantti) yleensä vokaalin jälkeen</i>
ג גִּמְלָל – <i>gîmel</i>	<i>g</i>	<i>g sanan alussa ja konsonantin jälkeen (dāgêš qál)</i>
ג	<i>gg</i>	<i>gg-geminaatta vokaalin jälkeen (dāgêš ḥāzâq)</i>
ג גִּמְלָל – <i>gîmel</i>	<i>g</i>	<i>g (gh-spirantti) yleensä vokaalin jälkeen, kuin ranskalainen r kitalaessa</i>
ד דָּלֶת – <i>dâlet</i>	<i>d</i>	<i>d sanan alussa ja konsonantin jälkeen (dāgêš qál)</i>
ד	<i>dd</i>	<i>dd-geminaatta vokaalin jälkeen (dāgêš ḥāzâq)</i>
ד דָּלֶת – <i>dâlet</i>	<i>d</i>	<i>d (dh-spirantti) yleensä vokaalin jälkeen, kuin th englannin sanassa the</i>
ה הָא – <i>hê</i>	<i>h</i>	<i>h sanan alussa ja keskellä (ʾôṭ gērōnî)</i>
ה	-	<i>pidentää a-, e-, ė- ja o-vokaaleja sanan lopussa (ʾimmâ qērîʾâ)</i>
ה	<i>h</i>	<i>h lausutaan sanan lopussa (dāgêš mappîq)</i>
ו וָו – <i>wâw</i>	<i>w</i>	<i>huulilla muodostettu v, kuin englannin w; diftongissa u</i>
ו	<i>ww</i>	<i>ww-geminaatta (dāgêš ḥāzâq)</i>
ו	<i>ū</i>	<i>pidentää u-vokaalia tavun lopussa (ʾimmâ qērîʾâ)</i>
ו	<i>ō</i>	<i>pidentää o-vokaalia tavun lopussa (ʾimmâ qērîʾâ)</i>
ז זַיִן – <i>zâjin</i>	<i>z</i>	<i>soinnillinen s, kuin z englannin sanassa size (ei ts)</i>
ז	<i>zz</i>	<i>zz-geminaatta (dāgêš ḥāzâq)</i>

ח	חֵית – <i>ḥêṭ</i>	<i>ḥ</i>	<i>emfaattinen syvä kurkku-h, muodostetaan supistamalla kurkunpäättä (ʕôṭ gʕrōnî)</i>
ח	חֵית – <i>ḥêṭ</i>	<i>ḥ</i>	<i>rohiseva kurkku-h, ei niin syvä kuin ḥ (ʕôṭ gʕrōnî), ei eroteta tekstissä!</i>
ט	טֵית – <i>ṭêṭ</i>	<i>ṭ</i>	<i>emfaattinen t, joka lausutaan tummana suun takaosassa kielen keskiosan noustessa kaarelle</i>
ט		<i>ṭṭ</i>	<i>ṭṭ-geminaatta vokaalin jälkeen (dāḡêš ḥāzâq)</i>
י	יֹוד – <i>jôḏ</i>	<i>j</i>	<i>tavallinen j; diftongissa i</i>
י		-	<i>pidentää e-, e- ja i-vokaaleja tavun lopussa (ʕimmâ qʕrîʕâ)</i>
י		<i>jj</i>	<i>jj-geminaatta vokaalin jälkeen (dāḡêš ḥāzâq)</i>
כ	כָּף – <i>káf</i>	<i>k</i>	<i>k sanan alussa ja konsonantin jälkeen (dāḡêš qál)</i>
כ		<i>kk</i>	<i>kk-geminaatta vokaalin jälkeen (dāḡêš ḥāzâq)</i>
כ	כָּף – <i>káf</i>	<i><u>k</u></i>	<i><u>k</u> (kh-spirantti) yleensä vokaalin jälkeen, lausutaan kitalaessa rohistaen</i>
ך	<i>káf sōfîṭ</i>	<i><u>k</u></i>	<i><u>k</u> sanan lopussa</i>
ך		<i><u>kā</u></i>	<i><u>kā</u> sanan lopussa</i>
ך	<i>káf sōfîṭ</i>	<i>k(k)</i>	<i>k tai kk sanan lopussa (dāḡêš qál & ḥāzâq), harvinainen energeettinen pausapäätte</i>
ך		<i>(k)kā</i>	<i>kā tai kkā sanan lopussa (dāḡêš qál & ḥāzâq), harvinainen energeettinen pausapäätte</i>
ל	לָמֶד – <i>lâmēd</i>	<i>l</i>	<i>tavallinen l</i>
ל		<i>ll</i>	<i>ll-geminaatta (dāḡêš ḥāzâq)</i>
מ	מֶם – <i>mēm</i>	<i>m</i>	<i>tavallinen m</i>
מ		<i>mm</i>	<i>mm-geminaatta (dāḡêš ḥāzâq)</i>
ם	<i>mēm sōfîṭ</i>	<i>m</i>	<i>m sanan lopussa</i>
נ	נֶן – <i>nûn</i>	<i>n</i>	<i>tavallinen n</i>
נ		<i>nn</i>	<i>nn-geminaatta (dāḡêš ḥāzâq)</i>
ן	<i>nûn sōfîṭ</i>	<i>n</i>	<i>n sanan lopussa</i>
ן		<i>nā</i>	<i>nā sanan lopussa, melko harvinainen loppumuoto, käytetään erityisesti Toorassa</i>
ס	סָמֶק – <i>sâmēk</i>	<i>s</i>	<i>tavallinen s</i>
ס		<i>ss</i>	<i>ss-geminaatta (dāḡêš ḥāzâq)</i>

HEPREAN KAIKKI KONSONANTIT

א אָלֶף – <i>âlef</i>	ʾ [katkoäänne] (ʔôṭ g ^{er} ônî)	ל לָמֶד – <i>lamed</i>	<i>l</i>
א	<i>ā, ē, ē̄, ī, ō</i> (ʔimmâ q ^{er} rîʔâ tavun lopussa)	ל	<i>ll</i> (dāgêš ḥāzâq)
ב בֵּית – <i>bêt</i>	<i>b</i> (dāgêš qál)	מ מֶם – <i>mêm</i>	<i>m</i>
ב	<i>bb</i> (dāgêš ḥāzâq)	מ	<i>mm</i> (dāgêš ḥāzâq)
ב בֵּית – <i>vêt</i>	<i>v</i> [bh-spirantti]	ם <i>mêm sōfîṭ</i>	<i>m</i> (loppumuoto)
ג גִּימֶל – <i>gîmel</i>	<i>g</i> (dāgêš qál)	נ נֵן – <i>nûn</i>	<i>n</i>
ג	<i>gg</i> (dāgêš ḥāzâq)	נ	<i>nn</i> (dāgêš ḥāzâq)
ג גִּימֶל – <i>gîmel</i>	<i>g̃</i> [gh-spirantti]	ן <i>nûn sōfîṭ</i>	<i>n</i> (loppumuoto)
ד דָּלֶת – <i>dâlet</i>	<i>d</i> (dāgêš qál)	ן <i>nûn sōfîṭ</i>	<i>nā</i> (loppumuoto)
ד	<i>dd</i> (dāgêš ḥāzâq)	ס סָמֶךְ – <i>sâmek</i>	<i>s</i>
ד דָּלֶת – <i>dâlet</i>	<i>d̃</i> [dh-spirantti]	ס	<i>ss</i> (dāgêš ḥāzâq)
ה הָא – <i>hê</i>	<i>h</i> (ʔôṭ g ^{er} ônî)	ע עֵין – <i>ʕajin</i>	^c (ʔôṭ g ^{er} ônî)
ה	<i>ā, ē, ē̄, ō</i> (ʔimmâ q ^{er} rîʔâ sanan lopussa)	פ פֶּא – <i>pê</i>	<i>p</i> (dāgêš qál)
ה	<i>h</i> (dāgêš mappîq sanan lopussa)	פ	<i>pp</i> (dāgêš ḥāzâq)
ו וָו – <i>wâw</i>	<i>w</i> [u diftongissa]	פ פֶּא – <i>fê</i>	<i>f</i> [ph-spirantti]
ו	<i>ww</i> (dāgêš ḥāzâq)	ף <i>fê sōfîṭ</i>	<i>f</i> (loppumuoto)
ו	<i>ū</i> (ʔimmâ q ^{er} rîʔâ tavun lopussa)	ף <i>pê sōfîṭ</i>	<i>p(p)</i> (loppumuoto)
ו	<i>ō</i> (ʔimmâ q ^{er} rîʔâ tavun lopussa)	צ צָרִי – <i>šādê</i>	<i>š</i> [emfaattinen s]
ז זֵיַן – <i>zájin</i>	<i>z</i> [soinnillinen s]	צ	<i>šš</i> (dāgêš ḥāzâq)
ז	<i>zz</i> (dāgêš ḥāzâq)	ץ <i>šādê sōfîṭ</i>	<i>š</i> (loppumuoto)
ח חֵית – <i>hêt</i>	<i>ḥ</i> [emfaattinen h] (ʔôṭ g ^{er} ônî)	ק קָף – <i>qóf</i>	<i>q</i> [emfaattinen k]
ט טֵית – <i>têt</i>	<i>ṭ</i> [emfaattinen t]	ק	<i>qq</i> (dāgêš ḥāzâq)
ט	<i>ṭṭ</i> (dāgêš ḥāzâq)	ר רֵישׁ – <i>rêš</i>	<i>r</i>
י יוֹד – <i>jôd</i>	<i>j</i> [i diftongissa]	ר	<i>rr</i> (dāgêš ḥāzâq)
י	<i>jj</i> (dāgêš ḥāzâq)	ש שֵׁן – <i>šîn</i>	<i>ś</i> [palataalinen s]
י	<i>ē, ē̄, ī</i> (ʔimmâ q ^{er} rîʔâ tavun lopussa)	ש	<i>śś</i> (dāgêš ḥāzâq)
כ כָּף – <i>káf</i>	<i>k</i> (dāgêš qál)	ש שֵׁן – <i>šîn</i>	<i>š</i> [suhu-s]
כ	<i>kk</i> (dāgêš ḥāzâq)	ש	<i>šš</i> (dāgêš ḥāzâq)
כ כָּף – <i>káf</i>	<i>k̃</i> [kh-spirantti]	ת תָּו – <i>tâw</i>	<i>t</i> (dāgêš qál)
ך <i>káf sōfîṭ</i>	<i>k̃</i> (loppumuoto)	ת	<i>tt</i> (dāgêš ḥāzâq)
ך <i>káf sōfîṭ</i>	<i>kā</i> (loppumuoto)	ת תָּו – <i>tâw</i>	<i>t̃</i> [th-spirantti]
ך <i>káf sōfîṭ</i>	<i>k(k)</i> (loppumuoto)		
ך <i>káf sōfîṭ</i>	<i>kkā</i> (loppumuoto)		

HEPREAN KIRJAINTEN ERILAISET DAGEŠ-PISTEET JA LUKUARVOT

Johanan Ben-Israel 5769 — יוחנן בן-ישראל ה'תשס"ט

Kirjain	Kirjaimen nimitykset	Ilman dageš-pistettä	<i>dāgēš qāl</i> (eksplsiivinen)	<i>dāgēš hāzâq</i> (geminaatta)	spirantti (pehmeä)	<i>imnâ qerîâ</i> (pitkä vokaali)	Absoluuttiset lukuarvot	Järjestys-lukuarvot	Riisutut lukuarvot
א	<i>âleḥ</i>	א ׀		א ׀ (<i>dāgēš ornant</i>)		א ā ē ē ī ō	1 1000	1	1
ב	<i>bêt – vêt</i>		ב <i>b</i>	ב <i>bb</i>	ב <i>v</i>		2	2	2
ג	<i>gîmel – gîmel</i>		ג <i>g</i>	ג <i>gg</i>	ג <i>ġ</i>		3	3	3
ד	<i>dâleṭ – dâleṭ</i>		ד <i>d</i>	ד <i>dd</i>	ד <i>d̄</i>		4	4	4
ה	<i>hê</i>	ה <i>h</i>	ה <i>h</i> (<i>dāgēš mappîq</i>)			ה ā ē ē ō	5	5	5
ו	<i>wâw</i>	ו <i>w u</i>		ו <i>ww</i>		ו ū ū ō	6	6	6
ז	<i>zâjin</i>	ז <i>z</i>		ז <i>zz</i>			7	7	7
ח	<i>hêt – hêt</i>	ח <i>h h</i>					8	8	8
ט	<i>têt</i>	ט <i>t</i>		ט <i>tt</i>			9	9	9
י	<i>jôd</i>	י <i>j i</i>		י <i>jj</i>		י ē ē ī	10	10	1
כ	<i>kâf – kâf</i>		כ <i>k</i>	כ <i>kk</i>	כ <i>k̄</i>		20	11	2
ך	<i>kâf – kâf sōfîṭ</i>		ך <i>k</i>	ך <i>kk</i>	ך <i>k̄</i>		20 500	11 23	2 5
ך	<i>kâf – kâf sōfîṭ</i>			ך <i>kkā</i>	ך <i>k̄ā</i>		20 500	11 23	2 5
ל	<i>lâmed</i>	ל <i>l</i>		ל <i>ll</i>			30	12	3
מ	<i>mêm</i>	מ <i>m</i>		מ <i>mm</i>			40	13	4
ם	<i>mêm sōfîṭ</i>	ם <i>m</i>					40 600	13 24	4 6
נ	<i>nûn</i>	נ <i>n</i>		נ <i>nn</i>			50	14	5
ן	<i>nûn sōfîṭ</i>	ן <i>n ן nā</i>					50 700	14 25	5 7
ס	<i>sâmek</i>	ס <i>s</i>		ס <i>ss</i>			60	15	6
ע	<i>âjin – gâjin</i>	ע <i>ġ</i>					70	16	7
פ	<i>pê – fê</i>		פ <i>p</i>	פ <i>pp</i>	פ <i>f</i>		80	17	8
ף	<i>pê – fê sōfîṭ</i>		ף <i>p</i>	ף <i>pp</i>	ף <i>f</i>		80 800	17 26	8 8
צ	<i>ṣâdê</i>	צ <i>ṣ</i>		צ <i>ṣṣ</i>			90	18	9
ץ	<i>ṣâdê sōfîṭ</i>	ץ <i>ṣ</i>					90 900	18 27	9 9
ק	<i>qôf</i>	ק <i>q</i>		ק <i>qq</i>			100	19	1
ר	<i>rêš</i>	ר <i>r</i>		ר <i>rr</i>			200	20	2
ש	<i>šîn</i>	ש <i>š</i>		ש <i>šš</i>			300	21	3
ש	<i>šîn</i>	ש <i>š</i>		ש <i>šš</i>			300	21	3
ת	<i>tâw – tâw</i>		ת <i>t</i>	ת <i>tt</i>	ת <i>t̄</i>		400	22	4

VOKAALIEN MERKITSEMINEN

KLASSINEN ÄÄNTÄMINEN

Johanan Ben-Israel 5769 — יוחנן בן-ישראל ה'תשס"ט

Vuorilinnan Opintokeskus – <http://www.metzudah.com>

Copyright © Johanan Ben-Israel 2008

Päivitetty 16.11.2008

Huomaa! Esimerkeissä X edustaa mitä tahansa heprean konsonanttia.

Merkki ja sen nimi hepreaksi

Vastaa ja lausutaan

X פַּתַח גְּדוֹל – *pátah gādól* a lyhyt a (pääpainoton a, pääpainollinen á)

X- פַּתַח גְּנוּב – *pátah gānûv* ^a hyvin lyhyt a sanan lopussa ennen groniittia: הַ-, חַ-, ja עַ-, ks. DIFTONGIT

X חֲטַף פַּתַח – *ḥāṭêf pátah* ^a hyvin lyhyt a groniitin yhteydessä, muulloin kuin š^wâ, ks. HUOMIOT

X קָמֶץ גְּדוֹל – *qāmêṣ gādól* ā pitkä a (pääpainoton ā, pääpainollinen â)

אָּ ^ā pitkä a (pääpainoton ā, pääpainollinen â)

הָּ- ^ā pitkä a sanan lopussa (pääpainoton ā, pääpainollinen â)

Xּ חֲטַף קָמֶץ – *qāmêṣ ḥāṭûf* o lyhyt avoin o pääpainottomassa umpitavussa, ks. LAUSUMISSÄÄNNÖT

Xּ חֲטַף קָמֶץ – *ḥāṭêf qāmêṣ* ^o hyvin lyhyt avoin o pääpainottomassa tavussa

X שֵׁרֵי – *šērê* e lyhyt e (pääpainoton e, pääpainollinen é) tai

^e pitkä e (pääpainoton e, pääpainollinen ê)

אָּ ^e pitkä e (pääpainoton e, pääpainollinen ê)

הָּ- ^e pitkä e sanan lopussa (pääpainoton e, pääpainollinen ê)

יָּ ^e pitkä e (pääpainoton e, pääpainollinen ê)

X סְגוֹל – *seḡól* e lyhyt avoin e (pääpainoton e, pääpainollinen é)

אָּ ^e pitkä avoin e (pääpainoton e, pääpainollinen ê)

הָּ- ^e pitkä avoin e sanan lopussa (pääpainoton e, pääpainollinen ê)

יָּ ^e pitkä avoin e (pääpainoton e, pääpainollinen ê)

Xּ חֲטַף סְגוֹל – *ḥāṭêf seḡól* ^e hyvin lyhyt avoin e, lähes aina groniitin yhteydessä, ks. HUOMIOT

ח	חִירֶק – <i>hîreq</i>	<i>i</i>	lyhyt <i>i</i> (pääpainoton <i>i</i> , pääpainollinen <i>í</i>) tai
		<i>ī</i>	pitkä <i>i</i> (pääpainoton <i>ī</i> , pääpainollinen <i>î</i>)
אח		<i>ī</i>	pitkä <i>i</i> (pääpainoton <i>ī</i> , pääpainollinen <i>î</i>)
יא		<i>ī</i>	pitkä <i>i</i> (pääpainoton <i>ī</i> , pääpainollinen <i>î</i>)

ח	חֹלֶם – <i>hólēm</i>	<i>o</i>	lyhyt <i>o</i> (pääpainoton <i>o</i> , pääpainollinen <i>ó</i>) tai
		<i>ō</i>	pitkä <i>o</i> (pääpainoton <i>ō</i> , pääpainollinen <i>ô</i>)
אח		<i>ō</i>	pitkä <i>o</i> (pääpainoton <i>ō</i> , pääpainollinen <i>ô</i>)
הח-		<i>ō</i>	pitkä <i>o</i> sanan lopussa (pääpainoton <i>ō</i> , pääpainollinen <i>ô</i>)
יח		<i>ō</i>	pitkä <i>o</i> (pääpainoton <i>ō</i> , pääpainollinen <i>ô</i>)

ח	חִבּוּץ – <i>qibbûṣ</i>	<i>u</i>	lyhyt <i>u</i> (pääpainoton <i>u</i> , pääpainollinen <i>ú</i>)
---	-------------------------	----------	--

יא	שִׁירֶק – <i>šûreq</i>	<i>ū</i>	pitkä <i>u</i> (pääpainoton <i>ū</i> , pääpainollinen <i>û</i>)
----	------------------------	----------	--

ח	שְׁוֵא – <i>šewâ</i>	<i>e</i>	hyvin lyhyt <i>e</i> , tai ei lausuta, ks. LAUSUMISSÄÄNNÖT ja HUOMIOT
---	----------------------	----------	---

LAUSUMISEN SÄÄNNÖT: Šewâ

Šewâ (ח) on yleensä vokaalittomuuden merkki, välillä se kuitenkin lausutaan lähinnä hyvin lyhyenä *e*:nä, joka merkitään viivatason yläpuolelle pienemmällä kirjaimella: *e*. Šewâ ääntyy seuraavissa tapauksissa:

1. sanan ensimmäisen konsonantin alla (שְׁלֹמֹה – *šelōmô* ‘Salomo’)
2. pitkän sivupainollisen tavun jälkeen; huomaa sivupainon merkki *méteḡ* (שְׁמֵרָה – *šamerâ* ‘hän vartioi’, mutta שְׁמֵרָה – *šomrâ* ‘vartioi!’), sivupainon merkki usein valitettavasti puuttuu BIBLIA HEBRAICAN tekstistä, mutta se on aina KETER JERUŠLAJIM -Raamatussa
3. kahdennetun konsonantin alla, siis *dāḡêš ḥāzāqin* kanssa (שְׁלַחֵ – *šilleḥû* ‘lähettivät’)
4. välittömästi toisen *šewân* jälkeen paitsi sanan lopussa, toisin sanoen kahdesta *šewâ*sta jälkimmäinen ääntyy (יְשְׁמְרוּ – *jšmêrû* ‘vartioivat’, mutta שְׁמֵרָה – *šamárt* ‘vartioit’)
5. kahden samanlaisen konsonantin välissä (הִנְנִי – *hinēnî* ‘katso minä’, הַלֵּלוּ – *halēlû* *jâh* ‘ylistäkää Herra’)

HUOMIO 1. Aina *groniitin* yhteydessä *šewâ* on vokaalittomuuden merkinä eikä sitä lausuta (א, ה, ח ja ע). Lausuttavan *šewân* korvaa *groniittien* yhteydessä joko *ḥātêf pátaḥ* (א, ה, ח ja ע) tai *ḥātêf seḡôl* (א, ה, ח, ja ע).

HUOMIO 2. Jos *ḥātêf pátaḥ* on joskus harvoin jonkin muun kirjaimen kuin *groniitin* yhteydessä, se lausutaan *šewân* tapaan: *e*. Joskus harvoin myös *ḥātêf seḡôl* voi olla jonkin muun kirjaimen kuin *groniitin* yhteydessä, mutta tämä ei vaikuta mitenkään sen lausumiseen. Nämä tapaukset ovat kuitenkin rajoittuneet Raamatun tekstissä joihinkin erikoistapauksiin.

LAUSUMISEN SÄÄNNÖT: Qāmêš

Qāmêš (X) on yleensä pitkän *a*:n merkki \bar{a} , joka on nimeltään *qāmêš gādôl*. Seuraavissa tapauksissa se on kuitenkin nimeltään *qāmêš hātûf* ja lausutaan lyhyenä avoimena *o*:na, jonka alla on pieni viiva *o*, niin kuin avoimessa *e*:ssäkin. *Qāmêš hātûf* esiintyy seuraavissa tapauksissa:

1. pääpainottomassa umpitavussa, siis painoton tavu päättyy konsonantiin (שְׁמֶרָה – šomrâ ‘vartioi’, קִדְשׁוֹ – qodšô ‘pyhyytensä’, וַיִּשָׁב – wajjâšov ‘(ja) palasi’, חֻכְמָה – hokmâ ‘viisaus’, עֹמְרִי – ‘omrî ‘Omri’, עֶרְלָה – ġorlâ ‘esinahka’, כָּל- – kol- ‘kaikki’)
2. ennen toista *qāmêš hātûfia* (פְּעֻלָּה – po‘olkâ ‘tekosi’)
3. ennen *hātêf qāmêšia* (נְעֻמִי – no‘omî ‘Noomi’, אֶהְיֶה לוֹ – ‘oh‘lô ‘hänen telttansa’, פְּעֻלָּי – po‘olî ‘tekoni’)
4. poikkeuksina edellisistä säännöistä ovat seuraavat melko yleiset sanat שְׁרָשִׁים – šorāšîm ‘juuret’ ja קִדְשִׁים – qodāšîm ‘pyhät’, jotka täytyy tietää (huomaa sanojen perusmuodot שָׁרֵשׁ – šóreš ‘juuri’ ja קֹדֶשׁ – qódeš ‘pyhä’); sanoja on muitakin, mutta useita niistä ei käytetä lainkaan monikossa

VOKAALIEN PITUUDET JA PAINOT

Kaikkien vokaalien pituuden ja painotuksen merkitseminen transkriptioissa:

1. lyhyet vokaalit pääpainottomassa tavussa $a e \acute{e} i o \grave{o} u$
2. lyhyet vokaalit pääpainollisessa tavussa $\acute{a} \acute{e} \acute{e} \acute{i} \acute{o} \acute{u}$
3. pitkät vokaalit pääpainottomassa tavussa $\bar{a} \bar{e} \bar{e} \bar{i} \bar{o} \bar{u}$
4. pitkät vokaalit pääpainollisessa tavussa $\hat{a} \hat{e} \hat{e} \hat{i} \hat{o} \hat{u}$
5. hyvin lyhyet vokaalit pääpainottomassa tavussa $a e \circ$, sekä š^ewâ e

HUOMIO. Hyvin lyhyet vokaalit eivät ole koskaan pääpainollisia.

DIFTONGIT

Varsinaisia diftongeja (kaksi vokaalia peräkkäin), siinä mielessä kuin suomessa, hepreassa ei ole. Tavu alkaa aina konsonantilla ja sitä voi seurata vain yksi vokaali. Tavu voi päättyä joko tuohon vokaaliin tai sitä seuraavaan konsonantiin, jolloin tavua kutsutaan umpitavuksi. Avoimesta tavusta puuttuu loppukonsonantti, joten se jää ikään kuin avoimeksi.

Heprean kahdesta puolivokaalista (*wâw* ja *jôd*) lähinnä vain *jôd* toimii umpitavun lopussa vokaalina (lausutaan *i*), jolloin siihen liittyy vokaalittomuuden merkinä š^ewâ (paitsi sanan lopussa), silloin kun tavun vokaalina on jokin muu kuin *e*, \acute{e} tai *i*. Näin hepreassa on käytännössä muutamia diftongeja: *aj*, $\bar{a}j$, *oj*, $\bar{o}j$, *uj* ja $\bar{u}j$ (lausutaan aina *ai*, $\bar{a}i$, *oi*, $\bar{o}i$, *ui* ja $\bar{u}i$). Diftongeista *oj* ja *uj* ovat erittäin harvinaisia.

Koska puolivokaalinen *j* lausutaan tavun lopussa luonnollisesti aina *i*:nä, merkitsen sitä transkriptioissa säännönmukaisesti *j*:nä *jôd*-kirjaimen mukaan.

Myös *pátah gānûv* muodostaa groniitilla päättyvän sanan loppuun hyvin lyhyeen *a*-vokaaliin (הַ-, הֵ-, ja וֵ-) päättyvän diftongin, esimerkiksi אֱלֹהִים – ‘elôah ‘Jumala’, מִזְבֵּחַ – mizbêah ‘alttari’, מָשִׁיחַ – māšîah ‘voideltu’, ‘Messias’, הוֹשֵׁעַ – hōšê^{ac} ‘Hoosea’.

SOFIITIT, EMFAATTISET ÄÄNTEET, DAGEŠ-PISTEET JA VOKAALIN PIDENNYSMERKIT

Johanan Ben-Israel 5769 — יוחנן בן-ישראל ה'תשס"ט

Vuorilinnan Opintokeskus – <http://www.metzudah.com>

Päivitetty 16.11.2008

Copyright © Johanan Ben-Israel 2008

Viidellä heprean kirjaimella (*káf* כ, *mêm* מ, *nûn* נ, *pê* פ, *šādê* צ) on erityinen *sofiittimuoto* (*káf sōfîṭ* ך, *mêm sōfîṭ* ם, *nûn sōfîṭ* ן, *pê sōfîṭ* ף, *šādê sōfîṭ* ץ), joka eroaa sen tavallisesta muodosta. *Sofiittimuotoa* käytetään aina sanan lopussa. Sanan viimeiseen kirjaimeseen liittyy vokaalimerkki vain poikkeustapauksissa (lähinnä ך-, ם-, ן-, ף-, ץ-, ן-, ף-, ץ-) sekä *wâw*-kirjain ם *immâ qerîâ* -merkkinä (י-, ו-).

Hepreassa on seemiläisten kielten tapaan *emfaattisia* äännteitä, jotka lausutaan tummina suun takaosassa kielen keskiosan kohotessa korkealle. Myös vokaalit lausutaan emfaattisessa ympäristössä tummina suun takaosassa. Emfaattisia kirjaimia ovat: *hêt* ח *h* (*syvä emfaattinen kurkku-h*), *têt* ט *t* (*emfaattinen t*), *šādê* צ *s* (*emfaattinen s*) ja *qóf* ק *q* (*emfaattinen k*).

— *sofiitit*: כ – ך, מ – ם, נ – ן, פ – ף, צ – ץ

— *emfaattiset äännteet*: ח *h*, ט *t*, צ *s*, ק *q*

Hepreassa on yleistä neljä erilaista *dageš*-pistettä, jotka kirjoitetaan kirjainten sisään tai niiden vasemmalle puolelle: א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ, נ, ס, פ, צ, ק, ר, ש, שׁ, שׂ, ת.

Groniitit (hepreaksi ם *grōnijōṭ* eli *laryngaalit*, *gutturaalit* tai kurkkuäännteet (א *âlef*, ה *hê*, ח *hêt* ja ע *âjin*) eivät kahdennu, eikä niillä siten ole *dageš*-pistettä, paitsi *hê*-kirjaimella silloin kun se lausutaan sanan lopussa (ה), muulloinhan se on pitkän vokaalin merkkinä sanan lopussa, siis ilman pistettä. Tämän *hê*-kirjaimen *dageš*-pisteen nimi on *dāgêš mappîq*. א *âlef*-kirjain saa *dageš ornant* -pisteen (א) koristeekseen vain neljä kertaa Raamatussa, eikä se vaikuta mitenkään kirjaimen lausumiseen: 1. Moos. 43:26 (וַיִּבְיֹאוּ), 3. Moos. 23:17 (תִּבְיֹאוּ), Job 33:21 (וַיִּבְיֹאוּ) ja Esra 8:18 (וַיִּבְיֹאוּ). Klassisena aikana sekä ח *hêt* että ע *âjin* lausuttiin kahdella tavalla: ח *h* ja ח *h*, ע *ċ* ja ע *ġ*. Raamatun tekstissä niitä ei kuitenkaan erotella.

Kahdentavaa *dageš*-pistettä eli geminaattaa kutsutaan hepreaksi *dāgêš ḥāzâq* (latinaksi *dageš forte*):

ב, ג, ד, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ, נ, ס, פ, צ, ק, ר, ש, שׁ, שׂ, ת.

Kaikki muut kirjaimet paitsi *groniitit* (א, ה, ח, ע) kahdentuvat, tosin ר *rêš* kahdentuu vain hyvin harvoin, esimerkiksi: 1. Sam. 1:6 (הִרְעַמָּה); 1. Sam. 10:24, 17:25 ja 2. Kun. 6:32 (הִרְאִיתָם); Jer. 39:12 (מְאוּמָה רַע); Hes. 16:4 (לֹא־כָרַת שְׁרָרָה – *lō-korrát šorrék*); Hab. 3:13 (מְחַצֵּת רֹאשׁ); Ps. 52:5 (אֲהַבֶּתָּ רַע); Sanl. 3:8 (לְשִׁרְרָה – *leššorrékā*); Sanl. 11:21 (לֹא־יִנְקָה רַע); Sanl. 14:10 (מִרְרָת – *morrát*); Sanl. 15:1 (מְעַנְהָרַךְ); Job 39:9 (הִיאֲבִה רִים); Laul. 5:2 (שְׂרָאשׁי); Esra 9:6 (לְמַעַלָּה רֹאשׁ); 2. Aik. 26:10 (מְקַנְהָרַב). Edellisistä poiketen seuraavista vastaavanlaisista kohdista *dageš*-piste yleensä puuttuu (esimerkeissä on): Tuom. 20:43 (הִרְדִּיפָהוּ); 1. Sam. 23:28 ja 2. Sam. 18:16 (מְרַדְרֵף); Jes. 14:3 (מִרְרֹגְזֵקָה – *mirrogzékā*); Sanl. 20:22 (רַע).

Kuudella kirjaimella on tämän lisäksi myös toinen *dageš*-piste, jota kutsutaan hepreaksi *dāgêš qāl* (latinaksi *dageš lene*): ב, ג, ד, כ, פ, ת. Sillä ilmaistaan kirjaimen *eksplsiivinen* ääntäminen erotuksena sen pehmeästä *spiranttisesta* ääntämisestä ilman *dageš*-pistettä: ב, ג, ד, כ, פ, ת. Spirantti lausutaan pehmeästi ikään kuin se sisältäisi *h*-kirjaimen rohinan tai *s*-kirjaimen suhinan.

— *groniitit eli kurkkuäännteet*: א ם, ה *h*, ח *h* ח *h*, ע *ċ* ע *ġ*

- *dageš ornant*: א ם
- *dāgêš mappîq*: ה h
- *dāgêš qál* (eksplosiivinen): ב b, ג g, ד d, כ k, פ p, ת t
- *spirantti* (ilman *dagešia*): ב v, ג ġ, ד d̄, כ k̄, פ f, ת t̄
- *dāgêš ḥāzâq* (geminaatta): ב bb, ג gg, ד dd, װ ww, ז zz, ט tt, י jj, כ kk, ל ll, מ mm, נ nn, ס ss, פ pp, צ ss̄, ק qq, ר rr, ש ss̄, ט ט̄, ת tt

— *dāgêš qál* & *ḥāzâq* & *spiranttiäänne* -muistisääntö: *beḡadkefat* -konsonantit (בְּגִדְכֶפֶת); siis kuusi kirjainta: ב, ג, ד, כ, פ, ת

— *dāgêš qál* (ב, ג, ד, כ, פ, ת) on usein sanan alussa, ja aina sanan keskellä konsonantin jälkeen (eli silloin edelliseen kirjaimeen liittyy *šewâ* vokaalittomuuden merkinä)

— *Spiranttiäänne* (ב, ג, ד, כ, פ, ת) on yleensä aina vokaalin jälkeen, mutta joskus myös konsonantin jälkeen, erityisesti nominien ja partisiippien *status constructus* ja suffiksimuodoissa

— *dāgêš ḥāzâq* (ב, ג, ד, װ, ז, ט, י, כ, ל, מ, נ, ס, פ, צ, ק, ר, ש, ט, ת), siis geminaatta eli kahdennus, on yleensä sanan keskellä ja aina vokaalin jälkeen (eli edelliseen kirjaimeen liittyy jokin vokaalimerkki)

Vokaalin pidennysmerkit

Klassisena aikana hepreassa ei ollut täydellistä vokaalimerkkijärjestelmää, joka on tänä päivänä kaikissa heprealaisissa Raamatuissa. Tämän järjestelmän kehittivät keskiajan kirjanoppineet, joita kutsutaan *masoreeteiksi*. He tallensivat Raamatun tekstien vakiintuneen lukutradition kirjoitetun tekstin päälle omilla lukemista ohjaavilla merkeillään. Tiberialaisen koulukunnan, Ben-Ašer-masoreettisuvun, merkkijärjestelmä oli ylivoimaisesti tarkin muihin nähden ja vain se jäi elämään saaden lopulta kaikkien kirjanoppineiden siunauksen Raamatun ainoana oikeana lukutradition merkkijärjestelmänä myös Babyloniassa, jossa oli kehitetty oma rinnakkainen järjestelmänsä. Tästä osoituksena Babylonialaisesta järjestelmästä ei ole jäänyt jäljelle kuin muutama dokumentti meidän päiviimme. Kaikki Raamatun versiot noudattavat nykyisin tätä samaa masoreettista Ben-Ašerin merkkijärjestelmää.

Klassisena aikana vain joitakin pitkiä vokaaleja merkittiin sanoihin. Näin neljällä kirjaimella on myös pitkän vokaalin arvo. Tässä asemassa näitä kirjaimia kutsutaan hepreaksi *ʾimmôl qerîʾâ* (latinaksi *matres lectionis*), siis käännettynä 'lukemisen äidit'.

- *ʾâlef* א: ā, ē, ē̄, ī, ō
- *hê* ה sanan lopussa: ā, ē, ē̄, ō
- *wâw* ם: ō
- *wâw* ן: ū
- *jôd* י: ē, ē̄, ī

ʾimmâ qerîʾâ -merkkiin ei koskaan liity mitään muuta vokaalimerkkiä, vaan se ikäänkuin pidentää edelliseen kirjaimeen liitettyä vokaalia. Tästä on poikkeuksena vain *wâw*: ן ja י. Joskus kuitenkin *ḥôlem*-pisteen paikka *ʾâlef*in suhteen vaihtelee raamatunversiosta toiseen (esimerkiksi: באּ tai באַ).

Raamatun tekstissä *ʾimmôl qerîʾâ* -merkit voivat puuttua sanan keskeltä, mutta sanan lopussa ne kirjoitetaan yleensä aina. Näin monella sanalla on useampia kirjoitusasuja. Sanan täydellistä kirjoitusasua kutsutaan hepreaksi *keṯîv mālê* (latinaksi *plene scriptum*), ja puutteellista kirjoitusasua hepreaksi *keṯîv ḥāsêr* (latinaksi *defective scriptum*).

Huomaa! *ʾimmâ qerîʾâ* 'lukemisen äiti', on yksikkömuoto, ja *ʾimmôl qerîʾâ* 'lukemisen äidit', on monikkomuoto.